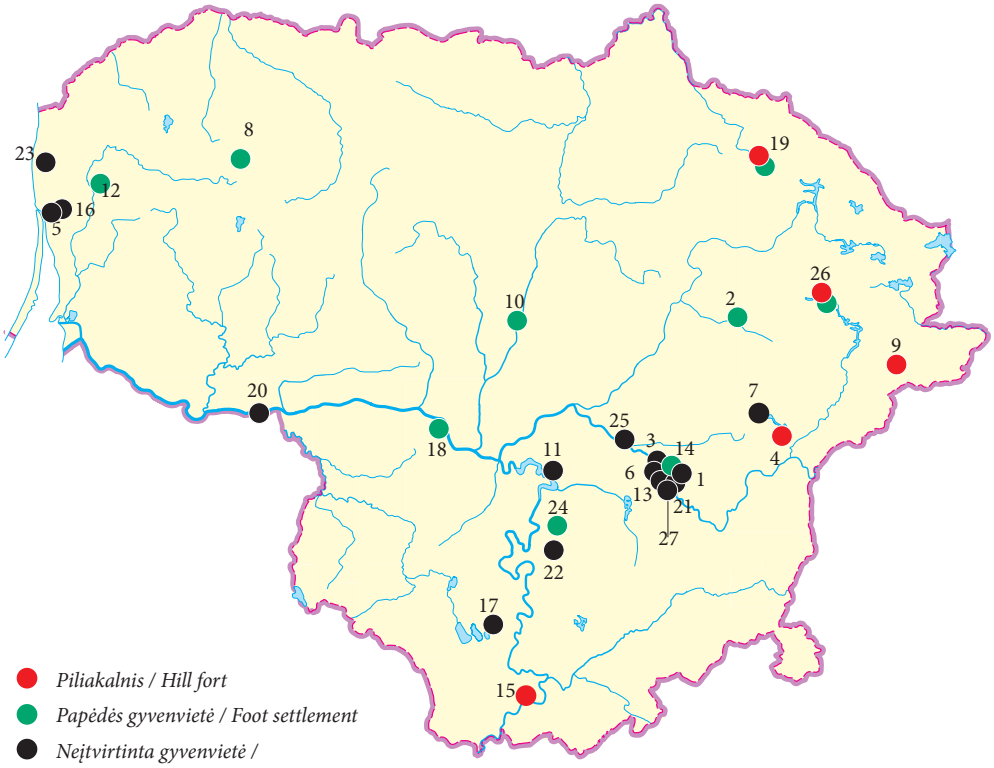
II. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės
Iron Age Hillforts and Settlements

1. *Airėnai*
2. *Antakščiai*
3. *Ardiškis*
4. *Baluoša*
5. *Budelkiemis*
6. *Dailidės*
7. *Dubingiai (žr. VII)*
8. *Džiuginėnai*
9. *Kačėniškė*
10. *Kalnaberžė*
11. *Kapitoniškės*
12. *Kartena*
13. *Katelis*
14. *Kernavė*
15. *Liškiava*
16. *Macvoliai*
17. *Mankūnai (žr. III)*
18. *Mikytai*
19. *Moškėnai*
20. *Naudvaris*
21. *Paaliosė*
22. *Pakrovai (žr. VII)*
23. *Palanga*
24. *Rokiškiai*
25. *Rusių Ragas*
26. *Taurapilis*
27. *Vasyliškis*

Darius Balsas

Liškiavos piliakalnis

2013 m. BRIAI kartu su Lenkijos mokslų akademijos Archeologijos ir etnologijos institutu vykdė tarptautinį mokslinį projektą, kurio pagrindinė užduotis buvo paskelbti Suražo (Lenkija) ir Liškiavos piliakalnių archeologinių tyrimų medžiagą. Tam Liškiavos piliakalnyje atlikti geofizikiniai ir detalieji tyrimai (1 pav.). 2013 m. nedidelės apimties tyrimais siekta patikslinti turimus duomenis apie piliakalnyje ir jo papėdėje esančius kultūrinius sluoksnius, jų stratigrafiją ir chronologiją, paimti kultūrinio sluoksnio mėginius C^{14} datavimui, fosfatų, sunkiųjų metalų bei paleobotaniniams tyrimams. Naujai surinkti moksliniai tyrimų duomenys bus panaudoti interpretuojant ir publikuojant ankstesnių archeologinių tyrimų medžiagą.

Tiesioginių istorinių duomenų apie Liškiavos pilį nėra. Manoma, kad Liškiavos piliakalnyje pradėtos statyti mūrinės pilies statybos darbai po 1410 m. Žalgirio mūšio nutrūko. 1962 m. piliakalnį tyrinėjo V. Daugudis ir K. Mekas. Tyrimų metu aptiktas iki 1,3 m storio kultūrinis sluoksnis, fiksuotos dviejų mūrinių bokštų vietos, aptikta molinių plytų ir kalkių duobė (Mekas K., Liškiavos pilis, *Mokslas ir gyvenimas*, V., 1963, nr. 10, p. 29–31; Mekas K., Liškiavos pilis, *Lietuvos pilys*, V., 1971, p. 241–244). 1975 ir 1977 m. J. Markelevičius piliakalnyje aptiko iki 1,5 m storio kultūrinį sluoksnį, kurį datavo III a. pr. Kr. – IX a. Taip pat aptikta medinių įtvirtinimų pėdsakų. Nusta-

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – Liškiavos dvarvietė (UK 30296); 2 – Liškiavos piliakalnis (UK 3658); 3 – kalnas ir akmuo (UK 23142); 4 – 2013 m. geomagnetinių tyrimų vieta; 5 – 2013 m. tyrimų vieta; 6 – 2005 m. tyrimų vieta; 7 – 1977 m. tyrimų vieta; 8 – 1975 m. tyrimų vieta. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigations: 1 – Liškiava manor site (UK [unique (ID) no.] 30296); 2 – Liškiava Hillfort (UK 3658); 3 – the hill and the stone (UK 23142); 4 – site of the 2013 geomagnetic survey; 5 – 2013 excavation site; 6 – 2005 excavation site; 7 – 1977 excavation site; 8 – 1975 excavation site.

2 pav. Perkasa 9 35–50 cm gylyje iš P. D. Balso nuotr.

Fig. 2. Trench 9 at a depth of 35–50 cm, as seen from the S.

3 pav. Trinamosios girnos iš perkasos 9. D. Balso nuotr.

Fig. 3. The quern from trench 9.

tyta, kad medinė pilis keletą kartų degė. Medinė pilis apleista IX–X a. pradžioje, mūrinė pilis statyta XIV a. pabaigoje – XV a. pradžioje. 1977 m. tyrimų metu patikslintas kultūrinio sluoksnio paplitimas piliakalnyje ir jo aplinkoje. Jis aptiktas piliakalnio aikštelėje, R ir V šlaituose bei įduboje į V nuo piliakalnio. 2005 m. piliakalnyje A. Zalepūgienė atliko žvalgymus, kurių metu aptiko nuslinkusį iki 70 cm storio kultūrinį sluoksnį su grublėtosios keramikos šukėmis, datuojamą I tūkst. Aikštelėje po 10–15 cm storio velėnos sluoksniu fiksuotas gelsvai pilkas maišytas smėlis be jokių radinių (*ATL 2005 metais,* V., 2006, p. 59–60).

2013 m. piliakalnyje atlikti geomagnetiniai tyrimai, kurių metu apie 1870 m^2 dydžio plote rekonstruoto bokšto aplinkoje aptikta anomalijų. Taip pat fiksuotos linijinės ir lokalios anomalijos. Šių anomalijų vietose tirtos perkasos. Viena iš linijinių anomalijų piliakalnio aikštelės ŠV pakraštyje interpretuota kaip išorinio pylimo įtvirtinimų liekanos.

Piliakalnyje ištirtos dvi 2x5 m dydžio perkasos 9 ir 10 (tęsiama anksčiau vykusių archeologinių tyrimų plotų numeracija) – iš viso bendras 20 m^2 plotas. Jose fiksuotas nuo 7 cm iki 1,05 m storio I tūkst. viduriu – II tūkst. pradžia datuojamas kultūrinis sluoksnis. Tyrimų metu rastas ir inventorintas 181 radinys, iš jų 6 ypatieji, 167 lipdytos ir žiestos keramikos šukės, 13 molio tinko ir vienas metalo lydymo šlako gabaliukas, gyvūnų kaulų.

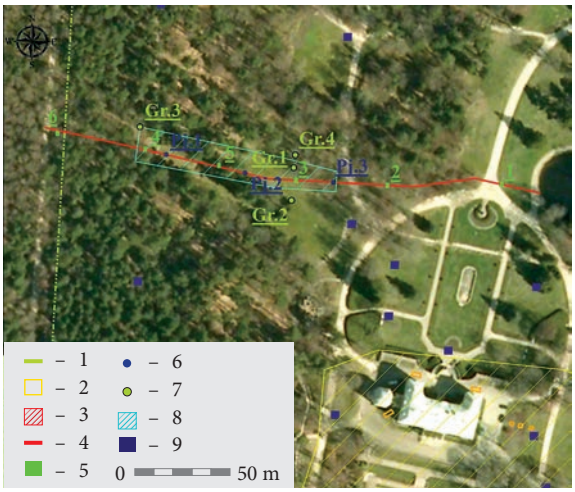
Perkasoje 9 įžemio fone fiksuotos 3 pusapvalės arba apskritimo formos nuo 42x39 iki 121x52 cm skersmens ir nuo 10 cm iki 1,05 m gylio duobės (2 pav.). *Duobė 1* aptikta 50 cm gylyje (H_{abs} 100,99 m), yra 121x52 cm dydžio, pusapvalės formos su nedegto rausvo molio sluoksniu centrinėje dalyje. Ji įgilinta iki 1,05 m, kraštai nuolaidūs, dugnas plokščias. Duobė užpildyta juoda degėsinga žeme su nedegto molio intarpu viršutinėje dalyje. Duobėje rasta lipdytos keramikos šukių. *Duobė 2* aptikta 60 cm gylyje (H_{abs} 100,79 m) ir yra 42x39 cm skersmens, apskritimo formos, plokščiu dugnu, apie 10 cm įgilinta į įžemį. Duobėje radinių nerasta. *Duobė 3* fiksuota 55 cm gylyje (H_{abs} 100,45 m), yra 96x48 cm skersmens, pusapvalės formos, įgilinta iki 70 cm, nuožulniais kraštais ir pusapvaliu, šiek tiek smailėjančiu dugnu. Duobė užpildyta juoda degėsinga žeme. Joje rastos

akmeninės trinamosios girnos (3 pav.). Taip pat duobėje aptiktas kaulo rago dirbinio ruošinys, keramikos lygiu ir grublėtu paviršiumi, molio tinko, gyvūnų kaulų.

Geomagnetinių tyrimų metu užfiksuotų linijinių struktūrų, spėjamo piliakalnio šlaite buvusio pylimo versija nepasitvirtino. Archeologinių tyrimų metu šioje vietoje aptikta geologinė struktūra – pilkos spalvos žvyro intarpas įžemio smėlio fone.

Liškiava Hillfort

In 2013, a geophysical survey and an excavation were conducted at Liškiava Hillfort (S Lithuania) (Fig. 1). During the geomagnetic survey in an area of about 1870 m^2, anomalies were discovered in the vicinity of the reconstructed tower. Lines and local anomalies were recorded and trenches excavated at these locations. Two 2 x 5 m trenches, nos. 9 and 10 (a total of 20 m^2) were excavated (Fig. 2). A mid-1st – early 2nd-millennium, 7 cm – 1.05 m thick cultural layer was discovered in them and 181 finds collected, including 6 single finds, 167 sherds of hand built and hand thrown pottery, 13 pieces of clay daub, one piece of metal smelting slag, and animal bones. Trench 9 contained three 3 semicircular or round pits from 42 x 39 to 121 x 52 cm diameter and from 10 cm to 1.05 m deep, one of which contained a quern stone (Fig. 3).

1 pav. Tyrinėtos teritorijos planas: 1 – Palangos dvaro sodyba; 2 – dvaro rūmų kalvos gyvenvietė (2010 m. R. Kraniausko tyrimai); 3 – Litorinos jūros kranto senovės gyvenvietė (2010 m. R. Kraniausko tyrimai); 4 – lietaus nuotekų trasa; 5 – šurfų vieta ir numeris; 5 – pjūvių vieta ir numeris; 6 – gręžiniai; 7 – aptiktas kultūrinis sluoksnis; 8 – 2013 m. V. Žulkaus tyrimų vieta; 9 – 2010 m. R. Kraniausko tyrimų vieta. D. Balso brėž.

Fig. 1. Plan of the investigated territory: 1 – the Palanga Manor complex (UK 23429); 2 – the settlement of the manor palace's hill (investigated in 2010 by R. Kraniauskas); 3 – the ancient settlement on the shore of the Littorina Sea (investigated in 2010 by R. Kraniauskas); 4 – the drainage line; 5 – test pit site and number; 5 – section site and number; 6 – boreholes; 7 – the discovered cultural layer; 8 – site investigated in 2013 by V. Žulkus; 9 – site investigated in 2010 by R. Kraniauskas.

Darius Balsas

Palangos dvaras

2013 m. Palangoje, saugomoje Palangos dvaro sodybos teritorijoje planuojamos rekonstruoti lietaus nuotekų trasos vietoje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Nuo 1976 iki 1993 m. Palangos dvaro sodybos teritorijoje esančius archeologinius objektus tyrinėjo V. Žulkus. Šių tyrimų rezultatai buvo paskelbti atskira knyga (Žulkus V., Palangos viduramžių gyvenvietės, *AHUK*, t. VI, Klaipėda, 1997). 2010 m. beveik visame dvaro teritorijos plote tyrinėjo R. Kraniauskas. Jis vėl aptiko XII–XIII a. kultūrinius